

Brusni kamni se ne smejo močiti, ampak na suhem se morajo šivanke brusiti, na mokrem bi zarijevale. Ker se tedaj na suhih kamnih šivanke brusijo, se od kamnov grozno praši; težek prah delavcom na pljučah škoduje. Umen fabrikant je, ta nadležni prah odpraviti, takole napravil: na vodi zraven brusa je napravil meh, kateri vseh prah od delavca opihuje; vsi drugi fabrikanti mu za to umno znajdbo hvalo vedó.

Ogled po svetu.

Kraj in življenje na bregovih ogerske Donave v Budi in Peštu.

Spisal Šimen Šubic h koncu oktobra 1856.

(Dalje.)

Kakošno mora biti tukaj življenje med trojnimi narodi? Silo mično bi bilo natanko ogledati dela, ki izvirajo iz njih raznega vlastja, pa smo še prekratek čas skupaj, da bi se že tako natanke poznali. Toliko se pa koj pozná, da slovanska naroda nista terpela toliko na svojem vlastji kot nemški. Živeti z mogočnim ljudstvom, čigar je tako rekoč dežela, pa ostati zvest vlastju svojega naroda: to je znamenje terdnega in krepkega narodnega življenja. In to se zamore brez napetnosti od Slovanov na Ogerskem reči.

Kar je tukaj Slovanov v Josefstadt-u in v Raznerstadt-u, ne govore le samo materni jezik, temuč govore večidel vse tri: slovanskega domá in med svojimi ljudmi, madžarskega in nemškega pa med drugim ljudstvom. Nemci v Budi se jim čudijo, rekoč: „tam v Josefstadt-u pa že otroci govore tri jezike“. Ogri tudi lomijo nemškega, razumejo nekaj slovanskega kakor Nemci, ravno toliko, da morejo s Slovanom kupčevati. Oger gospodari tukaj s svojim bogastvom in ljubeznijo za domovino, Nemec s kupčijo po vodi in po naselitvah, Slovan pa povsod po svojem med Nemci in Madžari, ker se vé lotiti vsakterih opravil; njega bistroumna glava mu pomaga brez poduka, da lahko izhaja med tem in enim narodom, da se pošteno živi in da zvesto ohranjuje svoje vlastje. Ko bi Slovani ne ohranili serčne ljubezni do svoje domovine, do svojega naroda, oj! kadaj bi bili že zgubili svojo narodnost in svoj jezik, ker so že tolikanj stisk prestali, odkar živé tukaj. Dolgo dolgo časa so bile zanemarjene njih narodne pravice, da bi se po svoji šegi omikovali v svojem jeziku in po svojem duhu; saj Slovani v Josefstadt-u do leta 1848 niso imeli nikamur svojih otrok v šolo pošiljati.

Kar se tiče tukajšnega družnega življenja, imajo po deželi in po mestih zberališča za kratkočasne večere. V Peštu je dvoje gledišč, v enem igrajo Madžari, v drugem pa Nemci, pa imajo Nemci pozimi tudi v Budi svoje posebno gledišče, toda precej zapušeno je; v Peštu je pa že imenitnejši, ker še ptuji sloveči igravci dohajajo tje, iz Dunaja sem, iz Draždane ali Berlina itd. Tukaj se očitno vidijo, kaj so razločki narodovnosti. Vsak v svoje gledišče tiši in če pride Madžar gledat kakega bolj imenitnega igravca v nemško gledišče, rad skazuje po mnogih potih svojo nejevoljnost, v tem ko Nemci svojemu dragemu igravcu na čast veseli ploskajo. Od ogerskega gledišča še ne vé m nič povedati; hvalijo se posebno s svojimi spevoigrami. Ako so pa viže tako sladke kakor v nedeljah pri šolarski maši, me ne mika jih slišati. Kakor da bi po kamniti grapi derva pahal, se zaletje in rekrehuje, da človeka za ušesa skerbi. K sreči pa nam le ob nedeljah ušesa nadležjejo s svojo sladkostjo; ob delavnikih jo pa šolarji samí kaj ljubo pojó, posebno kadar se dobro poprimejo tenki glasovi spodnjih šol. Kakor da bi veter napenjal šumeče valove, se vzdiguje množica čverstih glasov, in iz vsakterih glasov ti viža polna doní po cerkvi, pa se spet poseda in jenjuje, da ti glasovi morajo zadeti tvoje serce, naj ima strune napete ali pa ne.

Od drugega družnega življenja, kakor so ga vajeni sorodni ljudje po večjih mestih, pa tukaj ne pride dosti na dan. Kjer se shajajo Nemci, tje ne hodijo Madžari, pa jih

vendar toliko pohaja tje in sem, da nimajo ne Nemci ne Madžari ne Slovani pravega svojega zbirališča. Da bi bil povsod prostor za veselje enega kot drugega naroda kakor je, na priliko, na Dunaji, tega tukaj manjka; narod narodu kmali veselje grení. (Dalje sledí.)

Jezikoslovne drobtinčice.

Liburnske prislovice in besede.

Mladih ne sadi, mrtvih ne budi.

Kemu pomanjka, ima mnogo misal, a ki vzeme, samu jednu (namreč skriti).

Ki je nič doma, je i od domi.

Ki da terbuh, da i kruh. (Gibt Gott das Hasel, so gibt er auch das Grasel).

Ki prodava, mu je jedno oko dosti; a ki kupuje, treba, da ima dva.

Kada se odtače, ga pije ki priskače.

S kim sam se rugala, s tim sam se dičila (umožila).

Da bi se oči bojale kako ruke, nebi se delo nikdar spravilo.

Bolje prazan dvor, nego vrag (nesreča) v njemu.

Kada je lepo vreme, vzemi plašč; kada je daž, znaš ča delaj.

Magla sv. Vida i turska vojska vse vzame.

Bog vas zla očuvaj! (Behüt' euch Gott!)

Pamet svét uživa.

Sladko je meso polhovo, ali je kerhko drevó bukovo (i dobro je pogibelno).

Dugo kako gladno leto.

Prodati za mrtvo (brez moči odkupiti).

Zemlja na mok (morastig gelegener Boden).

Zemlja na proced (durchschiessig gelegener Boden).

Bačva pahne (das Fass hat einen üblen Geruch).

Liburnske mestne prislovice.

Na Volosko po gospodsko.

V Iku kade ribe riču. (Ričem, rikati, sich regen, v veli vrulji).

V Lovran po kostanj. (Onde je mnogo marúna).

V Mošćenice po koščice. (Oljčne peščice; onde mnogo oljke raste).

Besede.

Svén (od svinuti), Gliedverrenkung, — podanek, Baumstock, — zamák, Winkelgegend, — odtok, odtóčeno vino, — uhko, feucht, uhko seno, — balog, Kuhfladen, — onoditi, krajuski ongaviti, tudi tanečiti, taneki = ongav, — poderki, abgetragene Kleider, — razmet, Repartition.

Povedala je že „l'Istria“ in za njo „Zora Dalmatinska“ leta 1846, stran 147., da je isterski vlaški jezik, kakor ga sami in drugi Istrani, pa nikdar čiški, imenujejo, preobernil mnoge (romanske) korenske n in l v r, na priliko: un vlaški ur, vin = vir, pan = pere, lui = ru, la = ra, basilica = basirika itd.

Govoril sem pred nekimi leti z nekim starim Zejancem zavolj vlaškega jezika (čiribirski mu drugi za rug pravijo), ki mi je rekel: „našega naroda je še mnogo nekde pod Turkom, in pripoveduje se v Zejanah pravlica, da so pred kakimi 700 leti od ondot semo prišli“. Ali bi ne bilo mogoče, da so jih Tartari iz Vlaške pripodili, ter da so iz Grobniškega polja, ki ni deleč, pobegnili, nekteri v Čičarijo, mnogo večí del pa v takrat še puste kraje okoli Čepiškega jezera.

J. V.

Kako naj se pišejo slovenske lastne imena?

Menda bo vsak pameten in pošten človek na to odgovoril: da s slovenskimi pismenkami. Če ima slovenski jezik svojo pisavo, je menda vendar naravno, da se pišejo slovenske imena po njegovi. In vendar, bodi Bogu milo! kako se spakujejo imena ne le po nemški pisavi temuč